77 . Tărtăria | Comuna: Sălişte a | Judeţ: Alba | Punct: Podu Tărtăriei vest | Anul: 2016

Anul: 2016
Cod RAN: 7080.03
Perioade: Preistorie
Epoci: Epoca bronzului, Hallstatt
Tipuri sit: exploatare/carieră
Categorii sit: Domestic
Autori: Andrei Asăndulesei, Radu-Ştefan Balaur, Corina Borş, Luciana Adela Irimuş, Vlad Rumega, Felix Adrian Tencariu, Mădălina Voicu, Valerică Mihu-Pintilie
Instituţii: Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Naţional de Istorie a României, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, Muzeul Naţional de Istorie a României, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi

Raport

Scurtă prezentare a sitului: Situl este localizat din punct de vedere administrativ în jud. Alba, com. Sălişte a, satul Tărtăria. Ţinând cont de toponimia locală, situl a fost denumit Tărtăria – Podu Tărtăriei vest, pentru a face distincţia clară de bine-cunoscutul sit neolitic (anume Tărtăria – Gura Luncii), existent —de asemenea— în raza localităţii amintite. Situl hallstattian, descoperit în anul 2012 cu prilejul cercetărilor arheologice preventive ocazionate de construirea autostrăzii Orăştie – Sibiu, este situat pe malul stâng al văii Mureşului, la Nord de autostradă şi la Sud de DN7. În ultimele decenii, zona sitului a fost puternic afectată de lucrări agricole, fapt observabil atât pe imagini aeriene şi hărţi de arhivă, cât şi direct, cu prilejul cercetărilor din anii 2011–2012, respectiv a celor sistematice din campania 2016. Cercetările arheologice preventive din anul 2012 au confirmat prezenţa substanţială a potenţialului arheologic, aici fiind identificate şi cercetate importante vestigii încadrabile în perioada Hallstatt-ului mijlociu (perioada culturii Basarabi) (134).

Obiectivele cercetării: Scopul general al acestor cercetări arheologice pluridisciplinare îl reprezintă salvgardarea vestigiilor arheologice din cuprinsul sitului prin săpătură arheologică sistematică, investigaţii geofizice şi clasarea în Lista Monumentelor Istorice (categoria A). Principalele obiective ale săpăturii arheologice au avut iniţial în vedere: (1) sondarea zonei estice şi nordice a sitului în vederea delimitării sale precise; (2) investigarea traseului şanţului sudic de delimitare – porţiunea vestică. Din cauza decalării datei când am primit acceptul adminsitratorului terenului pentru accesul în sit ţinând cont de lucrările agricole necesar a fi efectuate, condiţiile meteo, precum şi a costurilor mai mari pentru asigurarea forţei de muncă, la începerea campaniei de săpături în luna octombrie a.c. acestea au fost reconsiderate în sensul concentrării în zona nordică a sitului, urmând ca în cursul campaniei anului 2017 să fie abordate şi celelalte două zone menţionate.

Tehnici de cercetare utilizate, analize etc.: În această campanie, dată fiind suprafaţa apreciabilă a sitului, dar şi resursele care au putut fi utilizate pentru cercetarea acestuia a fost necesară combinarea unor metode non-invazive (vezi detalii în continuare în raportul privind cercetările interdisciplinare) cu cele invazive (săpătură arheologică / sondare / realizarea de carote). Într-o primă etapă a cercetării, pornind de la rezultatele investigaţiilor geofizice ne-am propus sondarea printr-o serie de secţiuni magistrale a zonelor din extremităţile estice, nordice şi vestice ale sitului pentru stabilirea limitelor acestuia şi completarea stratigrafiei sale generale. În campania 2016, utilizând rezultatele preliminare ale prospecţiunilor magnetometrice din anul 2014 au fost deschise două secţiuni magistrale (135) în zona nordică a sitului. Ulterior, ţinând cont de distribuţia şi caracteristicle contextelor şi complexelor identificate preliminar în cadrul secţiunilor magistrale a fost dezvoltată o săpătură în suprafaţă, utilizând un sistem de casete şi carouri

Generat la: 06.08.2025 15:18

care a permis observaţii stratigrafice în detaliu, înregistrarea şi prelevarea cât mai acurată a datelor şi materialelor arheologice. Sunt în curs de realizare o serie de datări 14C pe baza probelor osteologice prelevate în această campanie.

Scurtă descriere a descoperirilor: Au fost identificate în total 10 complexe arheologice (Cx 259 – Cx 268) (136), fiind cercetate integral 7 dintre acestea (Cx 260, Cx 262 – Cx 266, Cx 268), iar alte 3 urmând să fie finalizate în campania viitoare (Cx 259, Cx 261 şi Cx 267). De remarcat faptul că —similar situaţiilor observate în zona sudică şi estică a sitului— vestigiile aparţinând locuirii hallstattiene (perioada culturii Basarabi) sunt semnificative, dacă luăm în considerare faptul că pe o suprafaţă de sub 150 m2 au fost identificate 9 complexe arheologice având în inventar numeroase vase întregi şi întregibile (peste 10 într-o estimare preliminară, respectiv vase ceramice cu forme şi décor caracteristice stilului ceramic Basarabi), iar în cazul unuia dintre ele (Cx 259) şi un cuţit fragmentar din fier. De asemenea, trebuie remarcat faptul că acest nivel de locuire preistorică nu este foarte adânc (sub 30 cm grosime), complexele fiind conturate imediat după îndepărtarea stratului de sol vegetal. De menţionat însă identificarea şi a unor urme de locuire mult mai vechi – (probabil) un bordei din perioada culturii Coţofeni. Nu în ultimul rând, rezultatele cercetărilor arheologice din zona nordică a sitului confirmă pe deplin indiciile furnizate de investigaţiile geofizice din anul 2014, anume un potenţial arheologic semnificativ şi prezenţa a numeroase vestigii arheologice. În egală măsură, trebuie menţionate şi oasele de animal găsite în inventarul unora dintre complexele cercetate, acestea fiind prelevate pentru realizarea unei noi serii de datări 14C. Întregul lot de material arheologic se păstrează la Muzeul Naţional de Istorie a României, fiind în curs de procesare post-săpătură, şi, după caz, restaurare.

Rezultate şi interpretarea lor: O evaluare preliminară a rezultatelor primei campanii de cercetare arheologică sistematică în cuprinsul sitului în discuţie arată faptul că ipotezele formulate în anul 2012 cu privire la întinderea sitului au fost confirmate, deopotrivă prin investigaţiile geofizice (2014, 2016) şi săpătură arheologică (2016). Aşadar situl este unul de dimensiuni considerabile, însă a fost semnificativ afectat de lucrări moderne şi contemporane de infrastructură pe laturile sale de Nord, Est şi Sud, dar şi de lucrările agricole desfăşurate pe întreaga sa suprafaţă. Rămâne încă un deziderat de perspectivă stabilirea limitei vestice a sitului. Astfel, staţiunea preistorică indicată se dovedeşte a fi una dintre cele mai importante (prin dimensiune, caracteristici şi descoperiri) din repertoriul descoperirilor de tip Basarabi. De asemenea, inventarul complexelor cercetate reconfirmă observaţiile efectuate prin cercetările arheologice preventive, anume prezenţa unei cantităţi apreciabile de ceramică tipică stilului Basarabi, spartă pe loc. Şi în această campanie au fost descoperite peste 10 vase sparte pe loc, încadrabile în repertoriul de forme şi motive specific acestui stilul ceramic preistoric. Noi informaţii de interes privind încadrarea cronologică a sitului şi „rafinarea” cronologiei culturii Basarabi vor fi furnizate în următoarele câteva luni prin efectuarea analizelor 14C în laboratorul RO-AMS din cadrul Institutului de Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, pe baza probelor osteologice prelevate în campania anului 2016. Observaţiile stratigrafice, precum şi cele directe arată faptul că situl este ameninţat de efectuarea lucrărilor agricole curente, fiind imperios necesare demersurile de scoatere a sa (fie şi parţial) din acest circuit în scopul protejării vestigiilor arheologice.

Obiectivele cercetărilor viitoare: Ţinând cont de caracteristicile sitului şi natura descoperirilor efectuate până în prezent în cadrul acestei staţiuni preistorice, în continuare este avut în vedere un program multianual de cercetare pluridisciplinară, axat pe următoarele teme prioritare: (a) definirea limitelor sitului; (b) clarificarea modului său de delimitare (fortificare ?) şi a necesităţii acestui „sistem” în perioada Hallstatt-ului mijlociu; (c) stabilirea funcţionalităţii sitului (aşezare fortificată versus „arie de depunere”) în perioada Hallstatt-ului mijlociu, în special având în vedere cele două depozite de piese din bronz şi fier descoperite în „şanţul sudic de delimitare” (137), respectiv înţelegerea modalităţii încadrării în peisaj a sitului în perioada primei epoci a fierului (c. Basarabi); (d) elaborarea unui plan viabil de salvgardare a sitului, prin demersuri ştiinţifice şi administrative. Alte aspecte ale cercetării vizează: (e) studierea vestigiilor datând din perioada timpurie a epocii bronzului; (f) clarificarea necesităţii de fortificare a zonei în perioada evului mediu timpuriu.

Propuneri de conservare, protejare, punere în valoare: Încă de la finalizarea cercetării arheologice preventive în anul 2012, a fost evident faptul că situl continuă spre nord, către DN7 şi valea Mureşului, astfel că trebuie avută în vedere parcurgerea —cât mai curând posibil, după cum s-a recomandat prin raportul de

Generat la: 06.08.2025 15:18

cercetare arheologică preventivă avizat de către Comisia Naţională de Arheologie şi Ministerul Culturii, respectiv Direcţia Judeţeană pentru Cultură Alba în martie 2013— a procedurii de clasare a acestui perimetru cu potenţial arheologic semnificativ pentru instituirea unui regim (minimal) de protecţie juridică, demers dublat evident de desfăşurarea unui program de cercetare arheologică sistematică în această zonă. Aşadar strategia de salvgardare a sitului are în vedere efectuarea de săpături arheologice sistematice şi investigaţii geofizice, dar şi demersuri pentru scoaterea (măcar parţială) a terenului din circuitul agricol şi crearea unei rezervaţii arheologice.

Raport preliminar privind prospecţiunile magnetometrice – campania 2016

Colectiv: Andrei Asăndulesei (UAIC / DCI – DS), Felix-Adrian Tencariu (UAIC / DCI – DS), Radu-Ştefan Balaur (UAIC / DCI – DS) şi masterand Valerică Mihu-Pintilie (UAIC – FG);

Măsurătorile nedistructive din situl arheologic hallstattian de la Tărtăria, punctul Podul Tărtăriei vest (jud. Alba), au fost efectuate de către o echipă din cadrul Platformei Arheoinvest, în luna octombrie a anului 2016, în baza contractului încheiat între Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi şi Muzeul Naţional de Istorie a României din Bucureşti.

Obiectivul principal al acestor investigaţii geofizice a fost acela de a surprinde distribuţia spaţială a eventualelor structuri de natură arheologică din cadrul zonei cercetate. Suprafaţa vizată este una relativ plană, în acest moment intens exploatată agricol prin mijloace mecanizate.

Este deja bine recunoscut faptul că prospecţiunile nedistructive (magnetometria, GPR, rezistivitatea electrică a solului) reprezintă metode fezabile de identificare a structurilor arheologice îngropate şi de reevaluare a strategiilor de săpătură arheologică. Unele dintre aceste tehnici sunt potrivite, sau nu, în anumite situaţii particulare, fiind dependente de diferiţi factori (natura anomaliilor vizate, adâncimea acestora, caracteristicile solului, factori perturbatori etc.). Ţinând cont de aceste considerente, s-a stabilit ca această cercetare a sitului Hallstattian de la Tărtăria să se bazeze pe metoda magnetometriei, poate cea mai eficientă şi mai rapidă dintre tehnicile menţionate, totodată, principiile sale tehnice fiind destul de cunoscute comunităţii ştiinţifice din domeniul arheologiei. Măsurătorile nedistructive au fost efectuate în zig-zag, cu intervalul dintre linii de 0,5 m. Instrumentul utilizat a fost un magnetometru fluxgate cu 5 probe produs de firma Sensys. După finalizarea măsurătorilor, datele au fost descărcate pe calculator, de aici începând etapa de laborator a cercetării noastre, centrată pe prelucrarea şi procesarea datelor brute. Informaţiile au fost filtrare cu ajutorul softurilor specifice instrumentului utilizat, interpretarea finală fiind bazată pe integrarea tuturor rezultatelor obţinute într-un program de tip GIS şi într-unul de procesare grafică.

În anul 2014 a fost efectuată o primă etapă a proiectului de cercetare non-invazivă care vizează situl hallstattian de la Tărtăria. Lucrările au debutat cu efectuarea unor măsurători magnetometrice ale câmpului magnetic total, acoperindu-se atunci o suprafaţă de aproximativ 2 ha. În urma interpretării combinate a tuturor hărţilor magnetometrice obţinute au fost identificate mai multe tipuri de anomalii, de forme şi dimensiuni diferite împărţite generic în anomalii pozitive, negative sau de tip dipol. După contrastul magnetic afişat, cele mai multe dintre acestea par a fi generate de prezenţa unor gropi (posibile bordeie, gropi de provizii sau menajere etc.), de dimensiuni diferite, rare fiind cazurile şi nu foarte bine conturate, unde se poate afirma că anomaliile detectate ar fi putut fi provocate de materiale puternic arse. De menţionat totodată prezenţa unor caracteristici, de asemenea pozitive, generate de prezenţa unor şanţuri.

Pe lângă o ridicare topografică de detaliu, în anul 2016 au fost acoperite magnetometric alte zone accesibile de pe suprafaţa sitului ce însumează alte aproximativ 5 ha. Deşi, din păcate, au fost detectate numeroase perturbaţii pe întreaga suprafaţă a aşezării, se poate evidenţia, totuşi, existenţa a numeroase complexe arheologice. La fel ca şi în cazul demersului anterior, structurile cu un foarte bun contrast de susceptibilitate magnetică se concentrează, oarecum, în zona centrală a sitului. Structuri cu un semnal magnetic mai redus (gropi, şanţuri), dar care pot fi situate la adâncimi diferite, se remarcă pe întreaga suprafaţă prospectată, motiv pentru care este prematur a ne pronunţa cu privire la limitele sitului.

În completarea celor menţionate deja putem adăuga rezultatele obţinute în urma a două zboruri. Au fost realizate din dronă mai multe imagini generale asupra sitului, precum şi situaţii punctuale, de detaliu, din timpul desfăşurării săpăturii arheologice. S-au putut identifica marcaje cromatice la nivelul solului sau al

Generat la: 06.08.2025 15:18

vegetaţiei, care completează volumul de informaţie furnizat de prospectarea magnetometrică.

Rezultatele bune obţinute până în acest moment susţin continuarea prospectărilor magnetometrice prin epuizarea suprafeţelor delimitate perieghetic, pentru a stabili clar limitele aşezării.

Note

- 134. Borş et alii 2014, p. 9–102
135. Având în vedere că este vorba de un sit arheologic unitar, s-a optat pentru numerotarea în continuare a unităţilor de săpătură şi complexelor în raport cu cele din cercetarea arheologică preventivă din anul 2012. Astfel, în 2016 au fost deschise secţiunile magistrale S032 şi S033, orientate aproximativ N – S în partea nordică a sitului, cu martor intermediar de 1 m. În secţiunea S032 au fost deschise 5 casete (A – E), având dimensiuni de 4 × 4 m cu martori intermediari de 1 m, aceştia fiind ulterior demontaţi. În secţiunea S033 au fost deschise 2 casete (A – B), având dimensiuni de 4 × 4 m cu martori intermediari de 1 m, aceştia fiind ulterior demontaţi.
136. Prima siglă de complex utilizată în campania 2016 este Cx 259, în continuarea sistemului de numerotare utilizat în Campania de cercetare arheologică preventivă din anul 2012.
137. Borş 2015, p. 51–64

Informații suplimentare online

Raportul 5698 din cronica.cimec.ro
Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro

Generat la: 06.08.2025 15:18